

Günümüz İnternet Ortamında Türkoloji Araştırma Merkezleri Web Sitelerinin Türk Kültürünün Tanıtımına Katkıları

Prof. Dr. Erman ARTUN

Çukurova Üniversitesi

Son yıllarda çeşitli üniversitelerde Türkoloji ve halk kültürü araştırma merkezleri kurularak, üniversitelerin bölgelerinin kültürlerine hizmet ettikleri görülmektedir.

Son yirmi yıldır, Türk dünyası çok hareketli, çok hızlı bir değişim sürecine girdi. Bu temelde kültürel bir zenginleşme, var olan ortak kültürün zenginleşmesidir. Etkileşimlerle hızlanan değişim süreci hemen ardından sosyal ve kültürel alanlarda yeni arayışları, özlemleri gündeme getirmiştir.

Son 20 yıla damgasını vuran bilgi teknolojileri ve bilişim çalışmaları, toplumsal yaşamı ve düşünüş biçimlerini de etkilemiş, bilgiye hemen her yerden erişim yadsınamaz bir duruma gelmiştir. Diğer bilim alanlarında olduğu gibi Türk dili edebiyatı, tarihi, sanatı ile ilgili araştırma konularında üretilen bilginin de internet adı verilen genel bir bilgilenme ve iletişim ortamında sunulması büyük önem kazanmıştır. Tek yanlı olarak bilgi sunumunun yanında bu ağ (network) yapısı bilginin üretim sürecinde de rol oynamaktadır.

İçinde bulunduğumuz çağda bireylerin başarısı, ne kadar etkin ve becerikli bilgi tüketicileri olduklarına bağlı hale gelmiştir. Basılı bilgi kaynaklarına sayıları hızla artan elektronik kaynakların eklendiği, bilginin üç yılda bir ikiye katlandığı bir çağda etkin bir bilgi tüketicisi ve buna bağlı olarak bir bilgi üreticisi olmak giderek güçleşmektedir.

İnternet bugün bilgiye en çabuk, en kolay ve en ucuz yoldan ulaşma aracı haline gelmiştir. İnternete bağlantısı olanlar artık dünyanın herhangi bir yerindeki üniversitenin bir bölümünde yapılan çalışmaları bilgisayarları aracılığıyla öğrenebiliyor, hatta bu bilgileri bilgisayarına aktararak kaydedebiliyor, yazıcısından çıktısını alabiliyor. Çok değil, birkaç yıl öncesine kadar bir başka şehirdeki veya bir başka ülkedeki kütüphanedeki kaynağa ulaşabilmek için aylar süren yazışmalar yapılıyordu. Oysa şimdi kütüphanelerin kataloguna internet aracılığıyla ulaşmak, kaynak tarama çalışması yapmak ancak birkaç dakika alıyor (Akalin, 1998: 3).

İnternet, iletişim, bilgiye erişim ve yayımında sağladığı avantajlar dolayısıyla, bütün dünyada olağanüstü bir hızla yaygınlaşmaktadır. Bu açıdan, özellikle, Türkçenin, tarihi ve kültürel mirasın korunmasına ve geliştirilmesine, Türkiye'nin dünyaya tanıtılmasına katkı yapacak veri tabanlarının oluşturulup serbestçe ve kolayca erişilebilen faydalı bilgi kaynaklarının varlığının internet kullanımının yaygınlaşmasını sağlayacağı tartışmasızdır (Acun, 2000:5-26).

Endüstri toplumu, yaşadığımız çağda yerini, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin etkisiyle bilgi toplumuna bırakmaktadır. Teknolojik değişim, ancak ve ancak yer aldığı sosyal yapı bağlamında anlaşılabilir. Bağlantılı olarak, sürekli ve son derece hızlı gelişen teknolojilerin, yeni yaşam biçimlerini belirleyen en önemli unsurlardan biri olduğuna dair şüphe yoktur (Acun, 2000:5-26).

Bilimle teknoloji arasında doğal bir döngüsel ilişki vardır; bilimsel çalışmalar uygulamaya elverişli bilgi üreterek teknolojik gelişmeye yol açarken, teknolojik gelişmeler de bilimsel araştırmaların daha uygun şartlarda yapılmasını sağlayarak bilimsel gelişmeyi hızlandırmaktadır (Acun, 2000:5-26).

Üretilen bilgi miktarındaki artışın yanı sıra küreselleşme, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler ile birlikte yaşanan değişiklikler günümüz bireylerinin gereksinim duyacakları bilgi ve beceriler de değişikliklere neden olmuştur.

Sosyal bilimler de bu hızlı bilgisayarlaşmadan nasibini almaktadır. Bilgisayar metodlarının sosyal bilimlere uygulanmasını konu alan çalışmaların sayıca çoğalması, çeşitlenip derinleşmesi, bu çalışmaları yapanları çalıştıkları alanı "sosyal bilimler bilişimi" olarak tanımlamaya yöneltmiştir. Milyonlarca belgelik geniş arşiv koleksiyonlarını bilgisayar ortamına aktararak belgeye erişimde kullanıcının işini kolaylaştırmayı hedefleyen çalışmalar önem kazanmaktadır.

Teknolojik gelişmelere ve bunların yol açtığı değişime uyum sağlayabilen ve sürekli olarak kendini yenileyebilen, ileri teknolojilere aşina olabilen, bilginin güç kaynağı olduğu çağımızda bilgiyi üreten, paylaşan bireyler olmak bilgi toplumunun gerektirdiği insan gücünde bulunması gereken nitelikler olarak özetlenebilir.

Ülkemizde sosyal bilimler, genel olarak kamu veya özel sektörde görev alabilecek nitelikte uzmanlar yetiştiren akademik bir alan olarak bilinmektedir. Oysa dünyanın birçok gelişmiş ülkesinde sosyal bilimlere verilen önem, bu gelişmişliğin arka planındaki gücü de ortaya koyar.

Yeni yüzyıl, bilgiye sahip olanların güçlü olacağı bir yüzyıl olacaktır. Bilgi sahibi olmak, bilgiye hızlı ve seri şekilde ulaşabilmek, bilgi üretebilmek ve ürettiği bilgiyi hakim kılabilmek, yeni yüzyılın başlıca aktörlerinin belirleyici vasıfları olacaktır. Edilgen ve gündemi sürekli olarak başkaları tarafından tayin edilen toplumlar ise, bilgi satın alan ve bilgiye başkalarının kanalıyla, dolaylı yoldan ulaşabilen toplumlardır. Bunlar, başkalarının sözcüleri olmaktan asla kurtulamazlar.

Üretilen bilgi miktarındaki artışın yanı sıra küreselleşme, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler ile birlikte yaşanan değişiklikler günümüz bireylerinin gereksinim duyacakları bilgi ve beceriler de değişikliklere neden olmuştur. Kısaca, günümüz toplumlarının gereksinim duyduğu bilim profili değişmiştir

Teknolojik gelişmelere ve bunların yol açtığı değişime uyum sağlayabilen ve sürekli olarak kendini yenileyebilen, ileri teknolojilere aşina olabilen, bilginin güç kaynağı olduğu çağımızda bilgiyi üreten, paylaşan bireyler olmak bilgi toplumunun gerektirdiği insan gücünde bulunması gereken nitelikler olarak özetlenebilir.

Bilgi toplumunun bireylerinde, bir başka deyişle bilgi toplumunun gereksinim duyduğu insan gücünde bulunması gereken beceriler arasında bilgi ile ilgili becerilerin değerlendirilmesi, kullanılması, üretilmesi ve iletilmesinin de bulunması gerektiği görülmektedir. Bilgi becerileri "bilgi okuryazarlığı" kavramı içinde ele alınabilecek bir konudur. Bilgi okuryazarı bireyler, başkaları ile iş birliği yaparken bilgiyi değerlendirme, düzenleme ve geliştirmede teknolojiyi etkili olarak kullanmaktadırlar.

Bilgi teknolojilerindeki ilerleme, beraberinde getirdiği değişim ve yenilik düşüncesinin yanında, bilgi paylaşımının da gelişmesini sağlamıştır. İnternette kişisel bilgilerin web sayfalarında tanıtım amacıyla kullanıldığı yıllar geride kalmış, özellikle akademik ve kaliteli içeriğin hem tanıtımı hem de yaygınlaştırılması son beş yılda büyük oranda artırılmıştır.

İnternetin getirdiği, bilginin paylaşılması düşüncesine bağlı olarak Türkçe içeriğin artırılmasında kurumsal çözümler yanında, kişisel düşünce devrimleri de gerekmektedir. Bugün bilgisayar başında geçirilen zaman TV'de geçirilenden çok daha fazladır. Akademisyen çevrede bilgi teknolojilerine yönelik çekinceler varsa giderilmeli, sunacakları içeriğin güvenliğinin en üst düzeyde sağlanacağını garanti sağlanmalıdır. Web ortamının tanıtım ve paylaşım odaklı kullanımı yaygın olmakla birlikte, e-günlükler ve kamuya açık, herkesin katkıda bulunduğu ansiklopediler, sözlükler de Türkçede yaygınlaşmaya başlamıştır.

Yurtdışında, akademik içeriğin artmasında ve artırılmasında kişisel girişimlerden çok, özel kuruluşların yayınevleriyle yaptığı anlaşmalar doğrultusunda hazırlanan büyük veritabanları dikkati çekmektedir. Kimi tanınmış yayınevleri de kendi veritabanlarını internet üzerinden ücretli olarak sunmaktadır. Bu büyük veri yapılarından kullanıcının önüne istediği hemen her tür sorgu ve sonuç birkaç saniye içinde sunulmaktadır.

Türkiye'de akademik internet içeriğinin artmasına yönelik çalışmalarda TÜBİTAK Ulakbim sağladı. Sosyal ve fen bilimleri ile ilgili ulusal veritabanı geliştirilmeye devam edilmektedir. Türkolojiyle ilgili bütün kaynakların derlenmesi ve bunların internette sunulması yoğun emek ve zaman alıcı bir süreçtir. Bu süreç içinde elektronik biçimi olmayan basılı eserlerin yeniden taranması ve düzeltmelerinin yapılması en çok uğraş isteyen iştir. Web teknolojilerinin günümüzdeki durumunu bilen, veritabanı tasarımı ve sunumu konusunda yetişmiş eleman gereksinimi de diğer bir sorun olarak görülmektedir.

Merkezlerin en önemli yararı bilgiye kolay ve pratik ulaşabilme olanağı sağlamalarıdır. Birçok zengin kütüphanede bir tek kitaba ulaşabilmek bazen saatler alır. Bilim adamının en avantajlı yönünün bilgiye süratle ve kolayca ulaşabilme özelliği olduğu söylenebilir.

Bu bildirimizde, 1997 yılından bu yana çalışmalarını sürdüren Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi tanıtılarak, Türkiye'de ilk kez sanal ortamda Türk kültürü ile ilgili akademik içerik sağlamak üzere oluşturulan Merkezimiz web sitesi bağlamında, istenildiği takdirde, üniversitelerde kurulmasını dilediğimiz Türkoloji Araştırmaları Merkezlerine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Çukurova Üniversitesi'ne bağlı olarak, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 2880 sayılı kanunla değişik 7/d-2 maddesi ve Akademik Teşkilat Yönetmeliğinin ek 1. maddesi uyarınca Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi (Ç.Ü.T.A.M.) kurulmuştur.

Merkez; a) Türk edebiyatı, Türk dili, lehçeleri ve ağızları, Türk cumhuriyetleri ve toplulukları, Türk tarihi, Türk sanatı, halk kültürü alanlarında araştırma çalışmalarını planlamak, koordine etmek ve yürütmek üzere kurulmuştur.

Merkez; Türk dünyasının tarih ve kültür değerlerini araştırmak, tanıtmak ve benimsetmek; özellikle dil ve edebiyat eserlerini, bunların özelliklerini en eski örneklerinden başlayarak akademik düzeyde tanıtmak ve öğretmek; böylece Türkçe ve Türk edebiyatının güçlü ve zengin varlığını bilen, Türk toplulukları arasındaki yakın ilişkileri daha da kuvvetlendirmek amacıyla kurulmuştur.

Aralık 2002'de yayınına başlayan web sitemiz, kısa sürede tüm dünyadan ve Türkiye'den binlerce kişi tarafından ziyaret edilmiş, tanınır ve saygın bir internet bilgi kaynağı olma yönünde önemli adımlar atılmıştır. Bunun en iyi kanıtı da şu anda internetin en büyük arama motoru Google'da "türkoloji" ve "turkoloji" arama ifadelerinde 1. ve 2. sırada yer almasıdır. Sitemizin Mart 2006 tarihinde aylık giriş sayısı dokuz yüz elli bine ulaşmıştır (http://turkoloji.cu.edu.tr/webalizer/usage_200601.htm.)

Ç.Ü. Türkoloji Araştırma Merkezi web sitesinde 1000'e yakın makale, bildiri, çeşitli alanlardan kaynakçalar yanında, Türk Dil Kurumu Bilgisayar Terimleri Karşılıklar Kılavuzu arama motoru araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu bağlamda, aylık yaklaşık 90 ülkeden ziyaret edilen sitemiz, web ortamının Türk kültürünün dünyaya tanıtılmasında oynadığı rolün ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Merkezimiz web sitesinde yayınlanan makale ve kaynakça bilgileri, şu anda dünyanın bir numaralı arama motoru olan “google” tarafından düzenli olarak indekslenmektedir. Sitemizde arama yapmak isteyen kullanıcılar, doğrudan google aramasına yönlendirilip çok hızlı bir biçimde en küçük bilgi ayrıntısına ulaşabilmektedir. Sitemizin sürekli güncellenen dinamik yapısı, google’da “türkoloji” anahtar sözcüğü için 1 numaralı sonucu getirmektedir, çünkü devamlı güncellenen siteler arama motorlarının önem verdiği “indekslenmeye değer site” ölçütüdür.

Sitemizde yayınlanan toplam kaynakça bilgisi 20.000’i aşmaktadır. Görselliğin önem kazandığı günümüzde, Türkçe duyarlılığı ile ilgili çeşitli sunular da yayınlanmaktadır.

Türkoloji araştırma merkezleri;

a) Türk edebiyatı, Türk dili, lehçeleri ve ağızları, Türk cumhuriyetleri ve toplulukları, Türk tarihi, Türk sanatı, halk kültürü alanlarında araştırma çalışmalarını planlamak, koordine etmek ve yürütmek,

b) Üniversiteye bağlı Fakülte, Enstitü ve Yüksekokullarda yürütülen araştırma çalışmalarında yukarıda belirtilen alanlarda destek sağlamak ve bu amaçla yeni araştırma konuları tasarlamak veya bilinen bilimsel yöntemleri ihtiyaç duyulan araştırma konularına uyarlamak,

c) İlgili alan ve konularda yurt içi ve yurt dışı kuruluşlar ve araştırmacılarla amaçlar doğrultusunda işbirliği yapmak, araştırma ve araştırmacıları desteklemek, ortak araştırma çalışmalarını planlamak ve yürütmek,

d) Araştırma alanları ile bunlarla ilgili konularda çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim amacıyla kurs, konferans, seminer, kongre, panel, sempozyum, sergi düzenlemek veya düzenlenmesine katkıda bulunmak,

e) Lisans ve lisansüstü programlarında servis dersleri vermek veya gerekli desteği sağlamak vd. çalışmalar yapabilir.

Türkoloji araştırma merkezlerinde; a) Türk Lehçeleri ve Ağızları Araştırmaları Birimi b) Türk Edebiyatı Araştırmaları Birimi c) Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Araştırmaları Birimi d) Türk Tarihi Araştırmaları Birimi e) Türk Sanatı Araştırmaları Birimi f) Halk Kültürü Araştırmaları Birimi vd. birimler açılabilir.

Türkiye'de Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezleri derleme yapmakta, arşiv

kurmakta, kongre ve sempozyumlar düzenlemekte ve çeşitli yayınlarıyla ilgililere hitap etmektedir. Ancak, derleme faaliyetleri istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir.

Bizce Merkez'in kuruluş amacı şu birkaç maddede toplanmalıdır:

- a) Sözlü ürünleri derlemek
- b) Yazılı belgeleri derlemek
- c) Etnografik malzemeleri derlemek. Etnografya ile ilgili konularda yapılabilecek şey, bağış şeklinde materyal toplamak şeklinde olacaktır.
- ç) Video kaydıyla bazı kültür olaylarını tespit etmek.
- d) Kongre, seminer vb. gibi toplantılar düzenlemek
- h) Konferanslar verdirmek
- ı) Sergiler düzenlemek
- i) Mevcudu kalmayan eski kitapların gözden geçirilmiş yeni baskılarını yapmak.
- j) Tebliğ ve konferans metinlerini yayımlamak
- k) Bölge araştırmalarını kitap olarak yayımlamak
- l) Bölgenin yetiştirdiği şair, sanatkâr ve zanaatkar gibi tanınmış kişileri anmak
- m) Yöre halk kültürü bibliyografyasını hazırlamak
- n) Bir ihtisas kütüphanesi kurmak

Sonuç ve Öneriler

Türkler, belli alanlarda aşılamayacak kültür değerleri yaratmışlardır. Bunu insanlığın hizmetine sunmak gerekir. Özellikle milli duyguları canlı tutma, gelenek ve inançları dünyaya yayma konusunda merkezler hizmet verecektir. Yerel ve milli değerleri küresel arenada tanıtmak, pazarlama gayreti içinde olmak ve halk kültürü ürünlerini bu alanda kullanmak gerekir.

Yeterli destek sağlanmadığı için Türkoloji araştırmaları bugün istenilen düzeyde değildir. Türkoloji alanında yapılan çalışmalar desteklenmelidir.

Günümüz halkbilimi anlayışının, ham malzemelerin toplanarak ileride değerlendirilmesi gibi bir lüksü yoktur. Bilgi üretilmeli, bulgular topluma sunulmalıdır. Bilgi teknolojisi Türkoloji alanında kullanılarak "Türk Dünyası Metin Bankası" oluşturulmalıdır. Bu konudaki yazılım programları desteklenmelidir. Programlama alanında çalışanlarla Türkologların ortak çalışmaları gerekir.

Ortaklaşa düzenlenecek programlarla Türk dünyası araştırmacılarının katılımı sağlanmalı; bu potansiyelin kullanılması üzerine, yorumlar yapılmalı çözümler üretilmelidir. Türk dünyası ile ilgili dünyada yapılmış çalışmaları toplamak ve bu çalışmaları destekleyerek Türk dünyası ile ilgili bir arşiv ve kütüphane kurmak, uluslararası toplantılar yaparak çözümler üretmek gerekmektedir. Türk cumhuriyetlerindeki ve dünyadaki benzer kuruluşlarla işbirliği yapılmalı; bilgi, malzeme ve araştırmacı değişimi sağlanmalı ve ortak bilimsel toplantılar düzenlenmelidir.

Üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde tezler, ayrıca projelere bağlı olarak araştırmalar yapılmaktadır. Araştırılan konularda tekrara düşmemek için biten tez ve proje adlarının yanı sıra süren tezlerin ve projelerin de bildirilmesi yararlı olacaktır.

Türk dilinin temel makalelerinin elektronik ortama aktarılma çalışmaları sürdürülerek zengin bir sanal kitaplık oluşturulmalıdır.

Dil öğretiminde web içeriğinin giderek daha çok yaygınlaşacağı göz önüne alındığında da, Türkçeyi ve Türk edebiyatını öğrenen ya da öğrenmek isteyen kullanıcıya standart Türkçenin sunulması gerekmektedir.

Bu bağlamda yapılabilecekler;

- Türkçenin öğretimine yönelik web ortamı çalışma grupları
- Halkbilimi veritabanı çalışma grupları
- Kaynakça veritabanı çalışma grupları
- E-dergi ve e-makale çalışma grupları kurulması ivedilikle sağlanmalıdır.

Türk dili, edebiyatı, halkbilimi, antropolojisi vb. konularda bütün tezlerin bir arada bulunup, tam metin ulaşılabilecek bir “tez sunucusu”nun ya da veritabanının oluşturulup kullanıma açılmasıyla bilginin paylaşımı hem hız kazanacak hem de yeni bilgilerin oluşturulmasında kaynaklara ulaşım hızlanacaktır.

Türkçenin bütün sözcüğünün tek arayüzde sorgulanabildiği bir sözlük veritabanı ortamı hazırlanmalı. Bu ortam, var olan bilginin yanında yeni sözlerin de kolayca sisteme girilebildiği bir ortamı da barındırmalıdır.

Tarihi miras, kültür, tüm bu zenginlikler, güzellikler hepimizindir. Bunlar aynı zamanda insanlığın da ortak malıdır. Türk kültürü ürünlerinin uluslararası ilişkilerde kullanılması kültürel mirasın yaşatılıp evrensel kültüre kazandırılmasına katkı sağlayacaktır.

Bu sempozyumda Türk kültürünün belli sorunları üzerine yoğunlaşıldı. Yeni açılımlar ve çözümler üretilmesine ön ayak olundu. Gelecek yıllarda aynı coşkuyla buluşmak dileğimizdir.

Kaynaklar:

Acun, Ramazan *Bilgi Dünyası* 1/1(Nisan 2000), s.5-26

Akalın, Şükrü Haluk,1998, “İnternetteki Türkoloji Dünyası, Türk Dili Dergisi 556, Nisan, Ankara

Altuntaş, Yener (2002), Küreselleşme Sürecinde Türk Halk Oyunları, VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, Genç Ofset, Ankara.

Artun, Erman (2001), Küreselleşmenin Geleneksel Türk Halk Kültürüne Etkisi, VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, Genç Ofset, Ankara.

Erginer, Gürbüz (2002), Küreselleşme ve Geleneksel Kültür (Bilimsel Bulguların Anlamsızlaşması), VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, Genç Ofset, Ankara.

Ersoy, Ersan (2002), Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Girdabında Gençlik, VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Seksiyon Bildirileri, Genç Ofset, Ankara.

Kongar, Emre (1997), Küreselleşme ve Kültürel Farlılıklar erevesinde Ulusal Kültür, www.kongar.org/makaleler.